

levens- en wereldbeschouwingen in allerlei psychologische opvattingen verwerkt, dat het mij voorkomt, dat het onze taak moet zijn ons te bezinnen op een vraag, die voor ons waarschijnlijk wel de belangrijkste grondvraag der psychologie is. Op zulk een bezinning hebben niet alleen de vakgenoten recht, omdat het onze plicht is hen niet in het onzekere te laten omtrent onze opvatting; maar zulk een bezinning is ook voor de psychologie, die eerbied voor het Woord van God pretendeert, in onze tijd, naar ik meen, noodzakelijk. De calvinist kan bij de beoefening der psychologie er niet mee volstaan, zodra vragen van principiële aard aan de orde komen, deze vragen te verwijzen naar het terrein der theologie. Het is de taak van de vakwetenschap zelf haar eigen grondslagen te poneren en te stellen in relatie tot de problemen, die zich in deze vakwetenschap voordoen.

Ik spreek daarom hedenmiddag tot U over

„De mens als religieus wezen en de hedendaagse psychologie”.

Vergun mij omtrent de formulering van dit onderwerp twee opmerkingen. Ten eerste: waarom ik niet spreek over „het religieus aspect” van de mens zal uit het vervolg vanzelf blijken. Voor mij is de religie immers niet „een aspect” van de mens, maar de mens zelf is krachtens aard en wezen in zijn totaliteit religieus. Ten tweede: ik heb mijn onderwerp niet geformuleerd: de mens als religieus wezen *in* de hedendaagse psychologie, omdat ik van oordeel ben dat zulk een onderwerp voor een oratie allerm minst geschikt zou zijn, wijl het betrekking zou hebben op een veel te uitgebreide stof. Mijn bedoeling is het vraagstuk van de betekenis van de mens als religieus wezen voor de opbouw ener psychologie, vanuit de calvinistische visie te bespreken; dit te doen hoofdzakelijk in thetische zin, maar met als noodzakelijke achtergrond iets van datgene, wat er in onze tijd op psychologisch erf gaande is ¹⁶).

O v i n k zeide eens van de filosofen, dat zij hun psychologische bepalingen meestal gaven „in zo vage of dubbelzinnige woorden... dat men in het duister blijft rondtasten en in de moeilijkste vragen blijft steken” ¹⁷). Ik zou deze uitspraak in onze tijd durven toepassen op de wijze, waarop vele psychologen het vraagstuk der religie behandelen. Weliswaar kan het feit, dat het wezen van de mens en zijn religie door vele psychologen wordt besproken, ons een zekere voldoening geven, maar de wijze, waarop zulks geschiedt, geeft ons niet steeds een helder inzicht in de betekenis, die zij aan deze vraagstukken toekennen. Het zou bovendien niet moeilijk zijn op dit erf een anthologie van oppervlakkige oordelen saam te lezen ¹⁸).

Niet minder bevreemdend is de wijze, waarop velen spreken over het christendom in het algemeen en het calvinisme in het bijzonder. B i n s w a n g e r stelt het calvinisme in zijn „Grundformen und Erkenntnis menschlichen Daseins” ¹⁹) één keer aan de orde. En hij vertelt het volgende: „Die zweisame Einsamkeit mit Gott hatte die Vereinzelung oder Veralleinigung der Menschen „auf der Erde” zur Folge, derart dass, wie es im Calvinismus der Fall war, Freundschaft